

Oppgave i TM2008

Misjonsteologi

Af Marita H. Haugland

Kurs: TM2008

Veileder/faglærer: Sverre Bøe

Godkjent oppgaveordlyd:

Gjør rede for Paulus' syn på menigheters rolle i misjon. Drøft videre argumenter for at kirken i sitt grunnlag er misjonal.

Fjellhaug Internasjonale Høgskole

Høst 2019

Innhold

1 Innledning	256
1.1 Bakgrunn for oppgaven	256
1.2 Tolkning av oppgavens ordlyd	257
1.2.1 Noen definisjoner	257
1.3 Metode	257
1.4 Litteratur	258
2 Paulus' syn på menigheters rolle i misjon.....	259
2.1 Paulus' misjonsvirksomhet	259
2.2 Sentripetalmisjon.....	259
2.2.1 Kirkefellesskapets offentlighet	259
2.2.2 Kirkefellesskapets tilbedelse	259
2.2.3 Etske formaninger.....	260
2.3 Sentrifugalmisjon	260
2.3.1 Misjon i hjemmet.....	260
2.3.2 Deltakelse i Paulus' misjonsvirksomhet.....	261
2.3.3 Medarbeidere	261
2.3.4 Imitasjonstekster	261
2.3.5 Implisitte misjonsbefalinger?.....	262
2.3.6 Hvorfor ikke eksplisitt?	262
3 Misjonal kirke: En korrigerende ekklesiologi	264
3.1 Misjon må tilknyttes kirken	264
3.1.1 Et folk med et oppdrag	264
3.1.2 Uavhengige misjonsbevegelser?.....	264
3.2 Misjon gjelder alle kristne.....	265
3.2.1 Guds folks misjon	265
3.2.2 Misjonsbefalingens gyldighet	266
3.2.3 Det pneumatologiske argument	266
3.3 Misjonsansvaret gjelder særlig lokalt	266
3.3.1 Sentripetal- og/eller sentrifugalmisjon?	267
3.3.2 Holistisk misjon	268
4 Sammenfatning og aktualisering	270
5 Bibliografi.....	271
Bibelutgaver.....	271
Øvrig litteratur	271

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for oppgaven

I moderne ekklesiologi tales det om «den misjonale kirke»; kirken er i sitt vesen misjonal. R.A. Ahonen presenterer koblingen som fullt identisk, ved å vise til flere teologer og missiologer som hevder at uten misjon finnes ingen kirke.¹ I denne oppgaven skal jeg vurdere det bibelske grunnlaget for dette synet på kirken, samt redegjøre for hvordan Paulus ser på menigheters rolle i misjon. Dertil danner den ekklesiologiske utviklingen gjennom det 20. århundret et viktig bakteppe.

I protestantisk og katolsk sammenheng har misjonsvirksomhet primært vært tilknyttet selvstendige bevegelser, mens den offisielle kirken har fokusert på institusjonelle, strukturelle og sosiale dimensjoner.² På 1900-tallet vokser imidlertid den missiologiske ekklesiologi frem, med økt fokus på integrasjon av misjon og kirke. M.W. Goheen antyder at den kristne kirkes ekklesiologi ble til i en kristianisert kultur, og at fremveksten av den missionale ekklesiologien skyldes et mer fragmentert, pluralistisk og mangfoldig Vesten, hvor kirken befinner seg i en ny misjonssituasjon.³

Selve begrepet «misjonal kirke» brøt gjennom ved utgivelsen av boken *Missional Church* i 1998, forfattet etter inspirasjon fra Lesslie Newbigin, 1900-tallets ledende missiolog.⁴ Newbigin definerte selv kirken med utgangspunkt i misjonsoppdraget (jf. Joh 20,21): «As the Father has sent me, so I send you» defines the very being of the Church as mission. Everything that the Church is and does can be and should be part of mission». ⁵ Selv om Newbigin begrunner sitt syn i Bibelen, innrømmer han at han definerer kirken ut fra misjonskallet først etter et personlig møte med misjonsmarken; før dette forstod han hensikten med samlingen av troende å være å styrke egen tro. Goheen nevner at Newbigin selv ble formet av den ekklesiologiske utvikling på sin tid, og at han var misjonær mer enn akademiker.⁶

Et påtvingende spørsmål er om den misjonale kirke har fundament i Bibelen, eller om den er en ad hoc ekklesiologi – tilpasset den kristne vestens forfall og en pressende misjonssituasjon?

¹ Ahonen 2006, 146

² Ahonen 2006, 136; Redse 2020, 141

³ Michael W. Goheen 2015, 27-28

⁴ Kari Storstein Haug, n.d., 1

⁵ Michael W. Goheen 2015, 34

⁶ Michael W. Goheen 2015, 29-30.48

1.2 Tolkning av oppgavens ordlyd

Oppgavens ordlyd er som følger: «Gjør rede for Paulus' syn på menigheters rolle i misjon. Drøft videre argumenter for at kirken i sitt grunnlag er misjonar.» Jeg forstår ordlyden dithen at sammenhengen mellom kirke og misjon skal vurderes, først med et bibelteologisk blikk på Paulus' teologi, og deretter i en bredere misjonsteologisk del.

1.2.1 Noen definisjoner

Fordi misjonsbegrepet ikke finnes i Bibelen, må noen definisjoner presenteres. Kort sagt kan misjon forstås på to måter: 1) Bredt, som alt kirken/de kristne gjør (jf. Newbiggin, se 1.1), eller 2) smalt, som den offensive, proselytterende forkynnelsen av evangeliet til de «utenfor», én av kirkens flere oppgaver. A. Redse anser den sistnevnte betydningen som den mest vanlige.⁷

Felles for de to definisjonene er at misjon leder mennesker til tro. En hjelp til distinksjon finnes i begrepsparet sentripetal-/sentrifugalmisjon, hvor sentrifugalmisjon favner den bevisste vitnetjenesten, illustrert med piler *fra* sentrum, mens ved sentripetalmisjon går pilene *mot* sentrum, og favner det kristne livets tiltrekningskraft. Mens den smale misjonsdefinisjonen må forstås sentrifugalt, rommer den brede misjonsforståelsen både det sentrifugale og sentripetale aspektet.⁸

Oppgaveordlyden skiller mellom menighet og kirke. Mens «menighet» tydelig sikter til den enkelte kristne forsamling, kan kirkebegrepet forstås ulikt. Den misjonale kirke behandler begrepet som den offisielle og synlige kirke, ikke den usynlige størrelsen av alle kristne, den «sanne kirke», etter Melanchthons terminologi.⁹ I oppgaven vil derfor ordet kirke referere til den offisielle kirke, og favne alle kristne menigheter.

1.3 Metode

I oppgavens første og bibelteologiske del vil jeg stille meg spørrende til om Paulus at forventet at menighetene han skriver til drev sentripetal- og/eller sentrifugalmisjon. Jeg vil redegjøre for forskeres ulike syn, og vise til relevante bibeltekster. I den andre og mer misjonsteologiske oppgavedelen vil jeg drøfte argumentene for den misjonale kirke. Jeg vil innledningsvis presentere begrepets meningsinnhold i tre punkter, og deretter vurdere hvert punkt bibelteologisk, ettersom også misjonsteologien har Bibelen som autoritet.¹⁰ Både underveis og i sammenfatningen til slutt, vil

⁷ Redse 2020, 4

⁸ Sverre Bøe 2018, 240

⁹ Ahonen 2006, 141

¹⁰ Redse 2020, 7

jeg forsøke å vurdere Paulus' ekklesiologi og den moderne ekklesiologi mot hverandre. Det gjennomgående temaet vil være forholdet mellom kirken og de ikke-kristne.

1.4 Litteratur

I oppgavens første del bruker jeg primærlitteratur som drøfter Paulus' teologi mer utførlig enn pensumlitteraturen, deriblant stoff av E.J. Schnabel, C.W. Stenschke og P.T. O'Brien. Deres syn på Paulus' tekster vil jeg i noen grad veie opp mot bl.a. P. Bowers'.

I andre del vil jeg gjøre meg bruk av relevant pensumlitteratur, deriblant Ahonens og Goheens misjonsteologiske litteratur, og bibelteologisk stoff av A.J. Köstenberger & O'Brien. Redses upubliserte misjonsteologi-kompendium, samt bibelteologistoffet i *Missiologi i dag* har også vært nyttig.

2 Paulus' syn på menigheters rolle i misjon

2.1 Paulus' misjonsvirksomhet

Paulus selv opplevde seg kalt til å drive en aktiv vitnetjeneste. Han forkynte evangeliet for jøder og hedninger, særlig der evangeliet var ukjent (e.g. Rom 15,14-21). Målet var den enkeltes omvendelse, og å etablere Jesu-etterfølgende menigheter der han forkynte.¹¹ Men forventet Paulus at menighetene skulle drive en misjonsvirksomhet tilsvarende hans egen?

Det synes å være konsensus i forskningen om at Paulus' ekklesiologi inkluderer en forventning om at menighetene leder andre til tro. Forskerne splittes forøvrig i synet på om dette utelukkende skal skje sentripetalt, eller om menighetene også forventes å ha en sentrifugal vitnetjeneste. Når jeg undersøker saken vil jeg ta utgangspunkt i alle brevene som angir Paulus som forfatter, tross i diskusjon rundt forfatterspørsmålet. Det bør også nevnes at brevene drøfter konkrete situasjoner, hvorpå det er risikabelt å argumentere ut fra det som ikke sies (*argumentum e silentio*).

2.2 Sentripetalmisjon

At Paulus forventer menighetene å ha en sentripetal misjonsfunksjon, synes primært gjennom hans omtale av de kristnes samlinger og etisk formaning.

2.2.1 Kirkefellesskapets offentlighet

Paulus bruker omtaler kirkefellesskapet med det greske ordet *ἐκκλησία*, som også betegner den offentlige samlingen av en bys borgere. Paulus' bruk av ordet refererer imidlertid til den kristne kirke, oftest samlingen av den lokale menigheten.¹² At menighetens møter likevel var og skulle være offentlige, påpeker Schnabel ved å vise til 1 Kor 14,23-24 og 1 Tess 3,12. Korinterne advares mot bruk av tungetale på møtene, av hensyn til de utenfor og deres mulighet til omvendelse og tro.

Tessalonikerne minnes om å ikke ha et lukket fellesskap som hindrer andre i å høre.¹³

2.2.2 Kirkefellesskapets tilbedelse

1 Kor 14,23-25 viser at møtenes *innhold* skulle ha en viss sentripetal misjonsfunksjon. I tillegg til å advare mot å praktisere tungetale i menigheten, understreker Paulus at profetisk tale derimot kan lede «utenforstående» til bekjennelse og tilbedelse. På dette grunnlag konkluderer Stenschke med at «at least some of Christian worship [...] is to be at least indirectly evangelistic».¹⁴ Ut fra samme tekst

¹¹ Schnabel 2008, 210.225.232

¹² Bl.a. Plummer og Terry 2012, 57

¹³ Schnabel 2008, 244-45

¹⁴ Plummer og Terry 2012, 86

trekker R.L. Plummer den generelle konklusjonen at korinterne formenes til å gjøre menighetsmøtenes kommunikasjon forståelig for ikke-kristne.¹⁵

2.2.3 Etske formaninger

Paulus formante menighetene til å leve etiske liv i påsyn av «alle mennesker» (jf. Fil 4,5). J. Dickson lanserer begrepet «etisk apologetikk»¹⁶ som forklaring på levemåtenes misjonsdimensjon; de kristnes gode rykte styrker evangeliets troverdighet. Den etiske apologetikken gjaldt særlig de eldste, som representerer menigheten (jf. 1 Tim 3,7), men også de øvrige menighetsmedlemmenes etiske livsførsel bidrar til forkynnelsestrov, eksempelvis eldre kvinner (jf. Tit 2,3-5) og slaver (jf. Tit 2,9-10).¹⁷

Totalt synes menighetene sentripetale misjonsrolle å bestå i å leve etiske liv som skaper troverdighet til det som forkynnes på menighetens møter, som skal være åpne for og (i noen grad) tilpasset ikke-kristne.

2.3 Sentrifugalmisjon

Det er bred enighet i forskningen om at en eksplisitt misjonsbefaling ikke finnes i Paulus' brev, men flere påstår å finne *oppmuntringer* til å dele den kristne troen med andre. Blant disse er Schnabel, som viser til et bredt spekter av Paulustekster – i brevene til Efeserne, Filippene, Korinterne, Tessalonikerne, Timoteus og Titus.¹⁸ Plummer er en av få som hevder at tekster i 1 Kor, Tess og Tim vitner om at Paulus *kommanderer* menighetene til å proklamere evangeliet, være forberedt på det, og etterligne Paulus i hans streben etter ikke-kristnes frelse.¹⁹ I det følgende presenteres noen relevante tekster.

2.3.1 Misjon i hjemmet

At Paulus forstod hjemmet som en mulig misjonssituasjon, synes av 1 Kor 7,12-16, hvor han oppmuntrer til å bli værende i ekteskapet med en ikke-troende ektefelle, hvis tilfelle, med håp om den ikke-troendes frelse. Stenschke forstår teksten som en oppmuntring til sentrifugal vitnetjeneste, når han mener at teksten forutsetter evangelistisk engasjement.²⁰

¹⁵ Plummer 2006, 94-95

¹⁶ Plummer og Terry 2012, 85

¹⁷ Schnabel 2008, 247-48

¹⁸ Schnabel 2008, 244-48

¹⁹ Plummer 2006, 96

²⁰ Schnabel 2008, 245; Plummer og Terry 2012, 87

2.3.2 Deltakelse i Paulus' misjonsvirksomhet

Det var både praksis og forventet at menighetene støttet Paulus' og andres misjonsvirksomhet i form av økonomiske gaver (e.g. Fil 4,15; 2 Kor 8,14) og bønn (e.g. Fil 1,19; Ef 6,18b-19). Schnabel mener at Fil 1,5: «[...] dere [har] hatt del med meg i evangeliet», antyder at menigheten også deltok i hans utadrettede forkynnervirksomhet. De leser verset sammen med med omtalen av evangeliets fremgang i Fil 1,12, og referansen til de kristne i Romas forkynnelse i Fil 1,14, som forstås å implisere at Paulus forventet dette.²¹

2.3.3 Medarbeidere

Mange ganger refererer Paulus til andre som arbeider sammen med han, i samme tjeneste og på lik linje som han selv, utførlig presentert hos Schnabel.²² Noen antyder Paulus å ha rekruttert, andre anerkjennes som selvstendige. Spørsmålet er hvorvidt disse var utsendt av kirkene, og om Paulus forventet dette. Schnabel mener det, og viser til 1 Kor 16,17 og Fil 2,30 hvor medarbeidere omtales som representanter for sin menighet. Schnabel tolker dette som at medarbeiderne ble utsendt på menighetenes initiativ, og hevder, uten videre begrunnelse, at Paulus forstod misjonærvirksomheten som en kirkelig oppgave.²³

2.3.4 Imitasjonstekster

I flere tekster formaner Paulus menighetene om å imitere ham (e.g. 1 Kor 4,16; Fil 3,17; 2 Tess 3,9). Det enes om at mange av imitasjonstekstene angår Paulus' etiske levemåte, men teksten tilknyttet 1 Kor 11,1 forstår noen dithen at imitasjonsformaningene også gjelder Paulus' misjonsvirksomhet.²⁴ P. Bowers er blant skeptikerne som forstår formaningen om selvforsakelse i 1 Kor 10,32 som en formaning om å ikke hindre tiltrekning til Guds menighet, heller enn et intensivt til aktiv vitnetjeneste.²⁵

P.T. O'Brien er uenig med Bowers, og viser til hensikten med selvforsakelsen: «slik at de kan bli frelst» (10,33), og til Paulus' beskrivelse i 9,19-23 av hans egen misjonsvirksomhets siktemål: å «vinne» og «frelse» andre, alt «for evangeliets skyld». Med utgangspunkt i begge hensiktsleddene hevder O'Brien at Paulus forventer at Korinterne deler hans søken for de manges frelse, samtidig som O'Brien bemerker at det ikke gis noen konkret beskrivelse av hvordan dette skal komme til

²¹ Schnabel 2008, 245

²² Schnabel 2004, 1425-27

²³ Schnabel 2004, 1441

²⁴ O'Brien 1995, 105-06

²⁵ Bowers 1991, 94

uttrykk. Kanskje kan nettopp slike bemerkninger forklare uenigheten rundt hvorvidt Paulus forventer at menighetene driver bare sentripetal- eller også sentrifugalmisjon?²⁶

2.3.5 Implisitte misjonsbefalinger?

Enkelte tekster tolkes av noen som paulinske misjonsbefalinger. Her presenteres kort de tilsynelatende mest sentrale.

2 Kor 5,18-6,2

Her foreslås at flertallsformen «vi» inkluderer korinterne i Paulus' utsagn om å være sendebud for Kristus, dog bl.a. Bowers utførlig begrunner at pronomenet skiller Paulus og hans medarbeidere fra de øvrige kirkemedlemmene.²⁷

Ef 4,11-12

Her omtales evangelister, parallelt med hyrder og lærere, som tjenester som bygger opp Kristi legeme. Ettersom evangelister er noe eget, kan Paulus ha ment at noen er særskilt kalt til å forkynne evangeliet til de utenfor menigheten, selv om tjenesten også kan rettes innover.²⁸

Ef 6,15-17

V. 13-17 beskriver en kristens utrustning i militærterminologi, primært defensivt. Likevel kan fordringen om å ha fredens evangelium som sko (v. 15), antyde beredskap til å bevege seg for å forkynne evangeliet, alternativt til beredskap til å stå fast/stabilt. V. 17 befaler bruk av et offensivt nærkampsvåpen som identifiseres med Guds ord, og kan slik implisere en misjonsformaning.²⁹

Fil 2,16

Her kan verbet ἐπέχοντες bety å «holde frem» livets ord (jf. NO88), i stedet for å «holde fast» (jf. NO11). Da forstås verset som en formaning til aktiv misjon, alternativt til å selv akte på ordet. J.P. Ware argumenterer utførlig for at verset formaner til aktiv misjon, som det eneste i Paulusbrevene.³⁰

2.3.6 Hvorfor ikke eksplisitt?

De ovenfornevnte tekstene kan forstås ulikt; Bowers er blant dem som leser et sentripetalt misjonsaspekt ut av samtlige, mens bl.a. Schnabel i større grad forstår tekstene som oppfordring til sentrifugalmisjon. Schnabel drøfter flere forslag til forklaring på den likevel manglende eksplisitte misjonsbefalingen, uten å gi full tilslutning til noen av dem.³¹ Bowers, derimot, forklarer at Paulus

²⁶ O'Brien 1995, 91-96

²⁷ Plummer og Terry 2012, 87; Bowers 1991, 95

²⁸ Schnabel 2008, 245

²⁹ Schnabel 2008, 246

³⁰ Ware og Ware 2011, 256-70

³¹ Schnabel 2004, 1452-56

forstod aktiv misjon som et kall til enkeltindivider, hvortil sentrifugalmisjon blir en parallell bevegelse, en «para-church», ved siden av kirken og dens sentripetale misjonsrolle.³²

I lys av hvor sentralt det personlige kallet var for Paulus' egen misjonsvirksomhet (e.g. Gal 1,15), er Bowers forklaring kanskje ikke så unaturlig. Likevel er mangelen av en tydelig formaning til sentrifugalmisjon oppsiktsvekkende, ettersom Paulus tydelig baserte egen misjonsvirksomhet på evangeliet om Jesus (e.g. 1 Kor 1,23) – som slik det gjengis hos samtlige evangelister, munner ut i en gjengivelse av Jesu misjonsbefaling. Som Schnabel understreker, tilknyttet evangelistene kirker som Paulus grunnla, og det er derfor sannsynlig at de hadde samme syn på misjonsbefalingen. Misjonsbefalingens meningsinnhold drøftes i oppgavens neste hoveddel.³³

³² Bowers 1991, 111

³³ Schnabel 2004, 1456

3 Misjonal kirke: En korrigerende ekklesiologi

Den moderne ekklesiologiens fokus på at kirken *er misjonal* er et korrektiv til den lenge rådende tanken om at kirken *driver* misjon. Det dreier seg om en viss endring i forståelsen av misjonsbegrepet, oppsummert i tre punkt: 1) Misjon må tilknyttes kirken, 2) misjon gjelder alle kristne, og 3) misjonsansvaret gjelder særlig lokalt.

I det følgende vurderer jeg hvorvidt den misjonale kirke har grunnlag i Bibelen og er en gjenoppdagelse av en forsømt bibelsk kirke- og misjonsforståelse, eller om den er en ad hoc ekklesiologi, tilpasset de kristne Vestens forfall, slik jeg spør innledningsvis.

3.1 Misjon må tilknyttes kirken

Ivrerne for den misjonale kirke kritiserer at misjon drives gjennom bevegelser uavhengig av kirken, slik det har blitt gjort gjennom protestantisk og katolsk misjonshistorie (se 1.1); Newbigins hevder at NT presenterer kirken som eneste misjonsselskap.³⁴

3.1.1 Et folk med et oppdrag

I NT, inkludert som sett hos Paulus, omtales sammenkomsten av kristne, ofte den lokale menigheten, som ekklesia. Ordet betyr utkalt, og svarer til det hebraiske qahal, brukt om israelsfolket i Det Gamle Testamentet (GT).³⁵ I GT har denne utkallelsen både en partikularistisk og en universalistisk dimensjon: Abraham og hans ætt utvelges som dem Gud vil velsigne, parallelt med at de skal bli til velsignelse for «alle jordens slekter» (jf. 1 Mos 12,3). Utvelgelsen av Israel (partikularisme) henger sammen med deres rolle som frelsesformidler til folkeslagene (universalisme).³⁶

I NT videreføres begrepsparet partikularisme/universalisme til Jesu etterfølgere. Dette synes spesielt ved bruken av verbet *kaleo*, som ekklesia er avledet av, som brukes om å være kalt *inn* til Gud (jf. Apg 2,39), samt om å være kalt *ut* til oppdrag (jf. Apg 13,2). Også i 1. Pet 2,9 kommer begge perspektiver til uttrykk, hvor å være en «utvalgt slekt» knyttes til hensikten med utvelgelsen, nemlig å «forkynne hans storverk».³⁷

3.1.2 Uavhengige misjonsbevegelser?

Bl.a. Bowers fremholder at Paulusbrevene viser at sentrifugalmisjon drives av enkeltkristne på eget initiativ (se 2.3.3). Slik motsier han Newbigins påstand om at NT-misjon eksklusivt drives av kirken. Men samtidig viser Paulusbrevene at Paulus' og hans medarbeideres misjonsvirksomhet var og skulle

³⁴ Michael W. Goheen 2015, 45

³⁵ Teigen 2008, 263

³⁶ Redse 2020, 23-24

³⁷ Berentsen m.fl. 1994, 177

være støttet av lokale menigheter, gjennom økonomi og bønn (se 2.3.2). I samsvar med dette aksepteres uavhengige misjonsbevegelser av flere innen den misjonale kirke av praktiske hensyn, men bare så fremt en slik tilknytning overholdes.³⁸

Selv om Paulus formaner menigheter til å støtte hans og andres misjonsvirksomhet, vil jeg likevel problematisere at all misjon må tilknyttes lokale menigheter, fordi Paulus baserer sin misjonsvirksomhet på Guds kall, et kall han fikk på vei til Damaskus, før han var del av noen kristen forsamling (jf. Apg 26,11-20). V. 20 bekrefter at Paulus praktiserte dette kallet umiddelbart; han forkynte evangeliet allerede i Damaskus. Hvis enkeltkristne kan drive misjon uavhengig av menigheter, er det nærliggende at enkeltkristne kan gå sammen om å gjøre dette, i uavhengige misjonsbevegelser. Når den misjonale kirke avviser dette, er det likevel primært fordi konsekvensen ofte er at kirken forsømmer misjonsoppdraget.³⁹ Dette er en tydelig bibelsk fundamentert kritikk, men korrektivet den misjonale kirke gir, må altså også kritiseres.

3.2 Misjon gjelder alle kristne

Parallelt med kritikken av at misjon settes bort til selvstendige misjonsorganisasjoner, kritiseres tanken om at misjon er et av kirkens flere oppdrag som noen få har ansvar for.⁴⁰ C. Wright foreslår å erstatte «misjonær» som betegnelse på grensekryssende evangelisering, med «tverrkulturelle misjonærer», for å ikke gi inntrykk av at misjon ikke angår de øvrige kirkemedlemmene.⁴¹ Igjen er det altså noen kristnes forsømmelse av misjonsoppdraget som kritiseres, ikke enkeltkristnes særlige engasjement. Men har kritikken bibelsk grunnlag?

3.2.1 Guds folks misjon

Israelsfolket forstod sin rolle som frelsesformidler primært eskatologisk, på den måten at deres Gud i endetiden skulle samle alle folkeslagene i sin frelse, gjennom den utvalgte Messias (e.g. Jes 56,8). Med unntak av profeten Jona, drev de derfor ikke noen aktiv oppsøking av folkeslagene.⁴²

Når NT vitner om at kirken og de kristne oppfatter sin rolle som frelsesmeddeler annerledes, er det for det første fordi deres misjonsansvar ble overført på Jesus, ettersom han oppfyller frelsesløftene i GT (e.g. Luk 1-2); både han selv og disiplene så han som verdens frelser (e.g. Joh 4,42; 12,47). For det

³⁸ Bl.a. Ahonen 2006, 150

³⁹ Michael W. Goheen 2015, 46

⁴⁰ Bl.a. Roxburg m.fl. 2009, 54

⁴¹ Christopher Wright 2013, 201

⁴² Köstenberger og O'Brien 2001, 252

andre er misjonsbefalingen av avgjørende betydning, hvor apostlene mottar ansvaret for å meddele Jesu frelse til folkeslagene.⁴³

3.2.2 Misjonsbefalingens gyldighet

Det er tydelig at misjonsbefalingen, gjengitt på ulik måte av de fire evangelistene, har en gyldighet utover de 12 apostlene og Paulus, bl.a. fordi apostelbegrepet ikke er eksklusivt (e.g. brukt om Barnabas i Apg 14,4.14).⁴⁴ Dessuten munner befalingen ut i et løfte om at Jesus skal være med «alle dager inntil verdens ende» (Matt 28,20), noe som antyder en gyldighet utover de umiddelbare mottakernes levetid.⁴⁵ Schnabel argumenterer dessuten for at misjonsbefalingen hos Lukas, både i evangeliet og i Apostlenes gjerninger, gis til en større gruppe kristne.⁴⁶ Forskere synes ikke å diskutere at misjonsbefalingen gjelder hele kirken og alle kristne.⁴⁷

3.2.3 Det pneumatologiske argument

Wright påpeker at selv om misjonsoppdraget gjelder alle, skal ikke alle være «tverrkulturelle misjonærer», men bidra til misjon med sine ulike oppgaver og nådegaver.⁴⁸ Denne påstanden støttes pneumatologisk; Ånden er den som utrunder til misjon (e.g. Luk 20,20-21), Ånden gis til alle kristne (e.g. Ef 1,13-14), og Ånden utrunder kristne med ulike nådegaver (jf. 1 Kor 12,12-31). Altså gjelder misjonsoppdraget alle kristne, men det kan se ulikt ut fra person til person. Dette leder oss videre til den misjonale kirkes tredje kampsak: At misjon må drives lokalt.

3.3 Misjonsansvaret gjelder særlig lokalt

Den misjonale kirke kritiserer at misjon forstås primært som globalmisjon; kirken må ta på alvor at den har et særlig ansvar lokalt, i «nabolaget».⁴⁹ Dette følger som konsekvens av at alt kirken er og gjør bør ha et misjonalt sikte, slik Newbigin hevder. I sin utleggelse av Newbigins misjonale ekklesiologi, bemerker Goheen at ekklesia-begrepet i NT bestemmes av å være Guds og å tilhøre et bestemt sted, eksempelvis Korint (jf. 1 Kor 1,2). Derfra konkluderer han, lik Newbigin, med at kirken er kalt av Gud til å uttrykke Hans frelsesplan på det respektive stedet.⁵⁰

Likevel må det understrekes at det lokale fokuset ikke avviser globalmisjon. Ahonen trekker frem misjonsbefalingen i Apg 1,8 for å understreke at selv om menigheten har et særlig ansvar lokalt, har

⁴³ Köstenberger og O'Brien 2001, 69.264

⁴⁴ Redse 2020, 18

⁴⁵ Akin 2020, 25

⁴⁶ Schnabel 2004, 1456

⁴⁷ Bl.a. Berentsen m.fl. 1994, 45

⁴⁸ Christopher Wright 2013, 201

⁴⁹ Bl.a. Roxburg m.fl. 2009, 54

⁵⁰ Michael W. Goheen 2015, 21.35

den alltid «noen tilknytning» til globalt misjonsarbeid.⁵¹ Også vektleggingen av Åndens utrustning gjør det nærliggende å anta at noen kalles til å krysse landegrenser, mens andre til utrufter med tjenester som skal brukes lokalt. Det må likevel ikke bli en unnskyldning for menigheter til ikke å sende ut «tverrkulturelle misjonærer», ettersom Åndens sendelse skjer i samarbeid med menigheten, slik Apg 13,1-3 vitner om.⁵²

Fordi den misjonale kirke fremholder et særlig lokalt misjonsansvar, må det undersøkes hvordan man tenker at den lokale misjonen skal drives.

3.3.1 Sentripetal- og/eller sentrifugalmisjon?

Ahonen kan se ut til å legge mest vekt på det sentripetale misjonsaspektet når han hevder at de kristnes tilbedelse og tro påvirker mennesker utenfor mer enn evangelistisk arbeid.⁵³ Forklaringen synes å være at tilbedelsen, som inkluderer forkynnelsen, har ubegrenset påvirkningskraft – slik Luther forstår Ordet. At Ahonen likevel forstår tilbedelsens misjonsfunksjon å være mer enn sentripetal, antydes av at han vektlegger dens tjenesteutrustende funksjon.⁵⁴

Newbigin fremholder at de kristnes primære misjonsansvar er å gjøre evangeliet kjent gjennom liv, ord og gjerninger.⁵⁵ Mens livets misjonsfunksjon må sies å være sentripetal, må både ord og gjerninger plasseres i den sentrifugale kategorien – ettersom de er aktivt utadrettede handlinger. Men hvilken støtte har Ahonen og Newbigin i Bibelen?

Paulus og Peter

Den tradisjonelle forståelsen av misjon som utadrettet vitnetjeneste samsvarer i stor grad med Paulus' presentasjon av hans egen misjonsvirksomhet (e.g. Rom 10,14-15)⁵⁶. Likevel har vi sett at Paulus formaner menighetene til en levemåte som gjør forkynnelsen troverdig (se 2.2.3), tydeligere enn han formaner til en vitnetjeneste lik hans egen. Også Peter synes formaner til sentripetal- heller enn sentrifugalmisjon, ifølge både B. Olssons og Köstenberger og O'Briens bibelteologiske utleggelse. De forstår 1 Petersbrev å fremholde at misjons drives gjennom den kristnes gudfryktige levemåte i hverdagen, hvor et liv levd etter Jesu eksempel ærer og peker på Gud (e.g. 2,12.17; 4,12-14). Livsførselen kan vekke nysgjerrighet, og til sist gjøre at flere priser Gud (2,12) og vinnes for troen

⁵¹ Ahonen 2006, 153

⁵² Redse 2020, 127

⁵³ Ahonen 2006, 155

⁵⁴ Ahonen 2006, 142

⁵⁵ Michael W. Goheen 2015, 39

⁵⁶ Berentsen m.fl. 1994, 67

(3,1).⁵⁷ Olsson poengterer at Peter ikke er opptatt av barmhjertighetsgjerninger, men en etisk og dydig livsførsel (e.g. 1 Pet 2,13-18).⁵⁸

Misjonsbefalingen

Misjonsbefalingen synes å stå nokså alene om å direkte formane til sentrifugal forkynnelsesvirksomhet. Men at den gjør det er tydelig; H. Kvalbein viser at å forkynne/vitne er hovedformaning i de fire evangelistenes misjonsbefalinger, med evig frelse, kirkevekst, tilgivelse og nytt liv som mål.⁵⁹ Det greske ordet kerysso i Lukas' misjonsbefaling (Luk 24,47), beskrev i sin samtid en som formidler store og viktige nyheter på sin hærførers vegne. Slik formaner misjonsbefalingen til å aktivt vitne.⁶⁰

Sentrifugale gjerninger

Newbigin mener at gjerninger inkluderes i misjonsoppdraget, i tillegg til en særlig livsførsel og verbal formidling.⁶¹ Selv om vitnetjenesten er tydeligst i misjonsbefalingen, viser Matteus' gjenfortelling at også nestekjærlighetsbudet inkluderes i oppdraget, ettersom disiplene beordres å holde Jesu befalinger (28,20).⁶² Wright trekker linjer mellom denne formuleringen og befalingene til israelsfolket om å ta seg av nødlidende (e.g. Mos 10,12-19), når han argumenterer for misjonens solidariske aspekt.⁶³

Det kan også poengteres at første gang disiplene sendes til Israelsfolket er det med et helhetlig oppdrag om å forkynne og helbrede (jf. Matt 10,40). Kvalbein argumenterer for at denne sendelsen er urbildet på sendelsen til alle folkeslag etter oppstandelsen.⁶⁴

3.3.2 Holistisk misjon

Samholdet mellom solidaritet og forkynnelse er blitt et viktig moment i den missionale ekklesiologien de siste årene, etter at man i 1960-årene diskuterte hva som var misjonsansvarets primære anliggende. Den liberale og den evangelikale teologien tok utgangspunkt i henholdsvis kirkens forhold til verden og kirkens forhold til Kristus, og endte opp med tilsvarende ulik konklusjon; liberalistene fremholdt solidaritet, og de evangelikale forkynnelse.⁶⁵ I likhet med Newbigin,

⁵⁷ Berentsen m.fl. 1994, 72-76; Köstenberger og O'Brien 2001, 242-43

⁵⁸ Berentsen m.fl. 1994, 74

⁵⁹ Berentsen m.fl. 1994, 47-64

⁶⁰ Berentsen m.fl. 1994, 178-79

⁶¹ Michael W. Goheen 2015, 39

⁶² Berentsen m.fl. 1994, 54

⁶³ Christopher Wright 2013, 196-97

⁶⁴ Kvalbein 1994, 44-45.52

⁶⁵ Michael W. Goheen 2015, 38

argumenterer bl.a. Wright for at kirken må drive holistisk misjon, da forstått som solidaritet og forkynnelse sammenholdt i en udelelig helhet, begge med evangeliet som sentrum.⁶⁶

Identifikasjon og adskillelse

Samholdet mellom solidaritet og forkynnelse synes å ha en tilknytning til den spenningen som mange vektlegger at må opprettholdes mellom identifikasjon med- og avstand til samfunnet for at et «misjonalt møte» kan oppstå. Samme spenning preger formaningene til kristen livsførsel innad i Bibelen, eksempelvis mellom 1 Petersbrev, som oppmuntrer til deltakelse i samfunnet, og Johannes Åpenbaring, som formaner om å ta avstand til samfunnets kultaktivitet.⁶⁷

⁶⁶ Christopher Wright 2013, 194

⁶⁷ Köstenberger og O'Brien 2001, 247

4 Sammenfatning og aktualisering

Det kan vanskelig sies å være sentralt i Paulusbrevene at menighetene forventes å drive aktiv misjonsvirksomhet, selv om noen tekster kan antyde dette. At menighetene skulle sikte mot å lede mennesker til tro på en sentripetal måte, gjennom innholdet på sine offentlige samlinger, samt en troverdighetsstyrkende livsførsel, er imidlertid tydelig.

Ivnerne for den misjonale kirke kritiserer tendensen til å utelukkende forstå misjon som sentrifugal globalmisjon drevet av enkelte, men fastholder at det er en del av misjonsoppdraget. Men misjonsoppdraget er uløselig tilknyttet hele kirken og alle kristne. En naturlig følge er at misjonsansvaret særlig gjelder lokalt. Newbegin har god støtte i Bibelen når han sier at kirken er kalt til å gjøre evangeliet kjent gjennom liv, ord og gjerninger. Her sammenholdes Paulus' og Peters' sentripetale misjonsformaninger, og evangelistenes gjengivelse av Jesu befaling om å drive sentrifugal holistisk misjon; både aktiv forkynnelse/vitnetjeneste og solidarisk arbeid i samsvar med nestekjærlighetsbudet/Jesu lære.

Selv om korrektivet som gis langt på vei er bibelsk fundamentert, synes den misjonale kirke å gå på akkord med Bibelen i påstanden om at misjon alltid må tilknyttes menigheter, ettersom Paulus' misjonsvirksomhet tok til basert på Guds kall, før han hadde knyttet forbindelse med noen menighet. At det optimale er at all misjon knyttes til menigheter er noe annet, som Paulus dessuten impliserer ved å be om forbønn og økonomisk støtte.

Vestens nye misjonssituasjon var startskuddet til en gjenoppdagelse av en bibelsk kirke- og misjonsforståelse, en gjenoppdagelse som er et imperativ ikke bare til hver enkelt menighet, men også til hver enkelt kristen. Gjenoppdagelsen er også et korrektiv til Frans av Assisis kanskje mest kjente sitat: «Forkynn evangeliet, om nødvendig med ord!». Ja, vi er utkalt til gode gjerninger og en livsførsel som skaper et «misjonalt møte», men vi er også kalt til å aktivt vitne til ikke-kristne vi møter i hverdagen.

5 Bibliografi

Bibelutgaver

Hvor ikke annet oppgis er bibeltekst hentet fra:

NO11: Den Hellige Skrift Bibelen: Det Gamle og Det Nye Testamentet. 1. Opplag. Aarhus: Bibelselskapet, 2012.

Ellers er også følgende bibelutgave brukt:

NO88: Bibelen, Den Hellige Skrift. Oslo: Norsk Bibel AS, 1988, revidert 2007.

Øvrig litteratur

Ahonen, Risto A. 2006. *Mission in the New Millennium: Theological Grounds for World Mission*. Helsinki: The Finnish Evangelical Lutheran Mission.

Akin, Daniel. 2020. *40 QUESTIONS ABOUT THE GREAT COMMISSION*. S.l.: Eisenbrauns.

Berentsen, Jan-Martin, Tormod Engelsen, and Knud Jørgensen. 2004. *Missiologi i dag*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bowers, Paul. 1991. «Church and Mission in Paul.» *Journal for the Study of the New Testament* 44: 89-111

Christopher Wright. 2013. "Holistisk Mission Og Missionsbefalingen. Missionens Fem Kendetegn." *Dansk Tidsskrift for Teologi Og Kirke* 40 (3-4). <https://tidsskrift.dk/dttk/article/view/27079>.

Jeppe Bach Nikolajsen. 2015. "Missional Kirke. En Teologihistorisk Analyse Af En Ekklesiologisk Tradition." In *Missional Kirke i et Pluralistisk Samfund*, 13-27. Forlaget Kolon.

Kari Storstein Haug. n.d. "Misjonal Kirke."

<https://ressursbanken.kirken.no/contentassets/319a7557a68742f096af714005143fcd/misjonal-kirke.pdf>. Ressursbanken, Den Norske Kirke.

Köstenberger, Andreas J., and Peter Thomas O'Brien. 2001. *Salvation to the Ends of the Earth: A Biblical Theology of Mission*. New Studies in Biblical Theology 11. Leicester, England : Downers Grove, Ill: Apollos ; InterVarsity Press.

Michael W. Goheen. 2015. "Som Faderen Har Udsendt Mig, Sender Jeg Også Jer. Lesslie Newbigs Missionale Ekklesiologi." In *Missional Kirke i et Pluralistisk Samfund*, 28-48. Forlaget Kolon.

O'Brien, Peter Thomas. 1995. *Gospel and Mission in the Writings of Paul: An Exegetical and Theological Analysis*. Grand Rapids, Mich. : Carlisle, Cumbria, U.K: Baker Books ; Paternoster Press.

Plummer, Robert L. 2006. *Paul's Understanding of the Church's Mission: Did the Apostle Paul Expect the Early Christian Communities to Evangelize?* Eugene, OR: Wipf & Stock.

Plummer, Robert L., and John Mark Terry, eds. 2012. *Paul's Missionary Methods: In His Time and Ours*. Downers Grove, Illinois: IVP Academic, an imprint of InterVarsity Press.

Redse, Arne (2020). Upublisert bokmanus. Hentet i Canvas

Roxburgh, Alan J., M. Scott Boren, and Mark Priddy. 2009. *Introducing the Missional Church: What It Is, Why It Matters, How to Become One*. Allelon Missional Series. Grand Rapids, Mich: Baker Books.

Schnabel, Eckhard J. 2004. *Early Christian Mission*. Downers Grove, Ill. : Leicester, England: InterVarsity Press ; Apollos.

———. 2008. *Paul the Missionary: Realities, Strategies and Methods*. Downers Grove, Ill: IVP Academic.

Sverre Bøe. 2018. "Misjonsteologi Uten Misjonsbefaling? Forventet Paulus Noen Medvirkning Fra Menighetene Til Misjon?" *Dansk Tidsskrift for Teologi Og Kirke* 45 (3). <https://tidsskrift.dk/dttk/article/view/110999>.

Teigen, Arne Helge. 2008. *Innføring i kristen tro*. Oslo: FMH-forlaget.

Ware, James P, and James P Ware. 2011. *Paul and the Mission of the Church: Philippians in Ancient Jewish Context*. Grand Rapids, Mich.: Baker Academic.